

บทวิจารณ์หนังสือ :
ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว
ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์
Book Review: The Brief History of Laos:
the Central South-East Asia Country
แกรนท์ อีแวนส์ เขียน ดุษฎี เฮย์มอนต์ แปล. เชียงใหม่ :
สำนักพิมพ์ซิลด์เวอร์ม. 2549, 281 หน้า.

สุวิทย์ธีรศาสวัต
Suwit Theerasasawat

หนังสือประวัติศาสตร์ลาวมีน้อย ยิ่งที่เป็นภาษาไทยยังมีน้อยมาก การที่ศาสตราจารย์แกรนท์อีแวนส์ เขียนหนังสือประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาวเล่มนี้ จึงเป็นเรื่องที่น่ายินดีมากสำหรับวงวิชาการประวัติศาสตร์ แม้ว่าผู้เขียนจะตั้งชื่ออย่างต่อมตัวว่าประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว แต่เมื่ออ่านจบแล้ว รู้สึกว่าไม่สังเขปเลย ผู้เขียนมีคำตอบที่มีเหตุผลในหลายๆ เรื่องที่ผู้วิจารณ์อยากรู้ มีคำอธิบายที่ไม่ยืดเยื้อ ไม่ซ้ำซาก แต่รัดกุม และยังแนะนำหนังสือที่ควรอ่านแต่ละบทไว้ตอนท้ายของหนังสือ กับมีดัชนีค้นคำเพื่อความสะดวกในการค้นคว้า หนังสือเล่มนี้จึงเป็นตำราประวัติศาสตร์ลาวที่นักวิชาการผู้สนใจประวัติศาสตร์ลาวไม่ควรพลาด ด้วยความตรงไปตรงมาของผู้เขียน ที่วิจารณ์ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ของลาวอย่างตรงไปตรงมา

ประวัติศาสตร์สังเขป

ประเทศลาว

ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์

แกรนท์ อีแวนส์ เขียน
ดุษฎี เฮย์มอนต์ แปล

การแบ่งบทและวางเนื้อหาของผู้เขียน ทำให้เป็นระบบดี กล่าวคือ เรียงตามลำดับเวลา ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความคลี่คลายของประวัติศาสตร์ลาว จากช่วงหนึ่งไปยังช่วงหนึ่งได้ดีไม่สับสน โดยแบ่งไว้ ดังนี้

- บทที่ 1 ก่อนจะเป็นลาว
- บทที่ 2 ลาวภายในการปกครองของฝรั่งเศส
- บทที่ 3 รัฐบาลราชอาณาจักรลาว
- บทที่ 4 สงครามและจุดจบของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว
- บทที่ 5 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- บทที่ 6 ลาวภายหลังสังคมนิยม
- บทที่ 7 ลาวในโลกปัจจุบัน

ข้อเด่นของหนังสือประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาวฯ เล่มนี้ ขอสรุปไว้ ดังนี้

1. อธิบายอย่างตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม ไม่วกวน อธิบายตามหลักฐานที่ผู้เขียนได้มา ซึ่งมีทั้งหลักฐานจากการสัมภาษณ์ จากเอกสาร ทั้ง Primary source และ Secondary source โดยไม่เกรงกลัวว่ารัฐบาล สปป.ลาว จะไม่พอใจ ซึ่งลักษณะการเขียนแบบนี้จะไม่พบให้เห็นในหนังสือ ตำรา หรือสิ่งพิมพ์ใดๆ ตั้งแต่ประเทศลาว เปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ.1975 เป็นต้นมา เช่น อธิบายว่าทำไมเมื่อลาวเปลี่ยนการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ปรากฏว่ามีสภาพเศรษฐกิจของลาวก็ไม่ดีขึ้น อีแวนส์ อธิบายว่า เพราะ “การปกครองแบบคอมมิวนิสต์เป็นระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ ซึ่งนำไปสู่การที่ สปป.ลาว เข้ามาควบคุมชีวิตคนลาวในทุกด้านทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ผู้นำประเทศของลาวต้องตัดสินใจหาหนทางต่างๆ ตั้งแต่เล็กไปหาใหญ่เป็นประจำวัน ในระบอบคอขวดเช่นนี้กว่าปัญหาจากเบื้องล่างจะไปถึงเบื้องบนก็จะติดขัด และกว่าจะได้รับคำตอบจากเบื้องบนก็กินเวลานาน นี่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐสังคมนิยมมีเศรษฐกิจที่ไม่มีประสิทธิภาพ” (หน้า 226 - 227) ตัวอย่างนี้ ทำให้ผู้วิจารณ์เห็นภาพสังคมนิยมลาวได้ชัดเจนมาก เพราะผู้วิจารณ์ก็เคยได้รับประสบการณ์ตรงจากการวิจัยประวัติศาสตร์ลาว ต้องทำเรื่องขออนุมัติเพื่อเข้าไปทำวิจัยในประเทศลาว ใน ค.ศ.1998 ปรากฏว่า หน่วยราชการลาว ดองเรื่องไว้เป็นปี โดยไม่ตอบกลับมามาว่าจะอนุญาตหรือไม่

2. ตัวอย่างที่อีแวนส์ ยกมาอธิบายทำให้ผู้อ่านเห็นภาพสาเหตุของความไม่มีประสิทธิภาพของระบอบสังคมนิยมลาวชัดมาก กล่าวคือ ปัญหาการคอร์รัปชันในวงราชการลาว ทำให้นักลงทุนชาดอีแวนส์ ได้ล้มเหลวในฐานะเจ้าของกิจการ ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศที่ไปลงทุนในลาว ซึ่งต้องขออนุมัติจากทางการลาวเสียก่อน ปรากฏว่า รายแรกเสียเวลาลายอยู่นานเรื่องไม่เดิน เจ้าหน้าที่ลาว เรียกเงินค่าผ่านเรื่องถึง 30,000 เหรียญสหรัฐ รายที่ 2 ต้องเสียเงินค่าผ่านเรื่องถึง 100,000 เหรียญสหรัฐ เรื่องของนักลงทุนทั้งสองจึงได้รับการอนุมัติ เจ้าหน้าที่ลาว ดังกล่าว เป็นเจ้าหน้าที่ระดับธรรมดา มีเงินเดือน 50 เหรียญสหรัฐ (หน้า 247 - 248) หากเรามาคำนวณดูความแตกต่างระหว่างเงินเดือนของเจ้าหน้าที่กับสินบนที่เจ้าหน้าที่เรียกต่างกัน 600 - 2000 เท่า ซึ่งเท่ากับว่า เงินสินบนครั้งเดียวมากกว่าเงินเดือนที่เขาจะได้รับตลอดชีวิตของการรับราชการ ทำให้พวกเขากล้าเสี่ยงที่จะคอร์รัปชัน

3. อีแวนส์ ชี้ให้เราเห็นถึงข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของระบอบสังคมนิยมลาว ซึ่งหาอ่านไม่ได้ในเอกสารภาษาลาว โดยเขาชี้ให้เห็นถึงความมีอภิสิทธิ์ของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ลาว หรือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว คนเหล่านี้มีอภิสิทธิ์ในการซื้อสินค้าจากต่างประเทศที่คนทั่วไปซื้อไม่ได้ ในราคาพิเศษ อภิสิทธิ์ในการที่ลูกหลานของตนได้รับการคัดเลือกไปศึกษาต่อต่างประเทศ (ผู้วิจารณ์ได้เคยเห็นลูกของสมาชิกพรรคระดับสูงหลายคนมาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น) อีแวนส์ ได้ยกตัวอย่างเรื่องอภิสิทธิ์ดังกล่าวว่า ผู้ใกล้ชิดของรัฐบาล หรือ เจ้าหน้าที่ระดับสูง ได้รับผลประโยชน์จากบ้านที่ภูมิฐาน รถยนต์ยี่ห้อดี และการคุ้มครองธุรกิจของบรรดาภรรยาและเครือญาติที่ส่วนใหญ่มักเป็นธุรกิจที่ไม่ค่อยโปร่งใส แนนอนว่าสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ลาวได้รับการละเว้นจากการลงโทษ ผิดกับสมาชิกอาวุโสของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เวียดนามที่ถูกขึ้นศาล ในปีมหาจ้อราษฎร์บังหลวง ไม่มีผู้ใหญ่คนใดในลาวถูกส่งให้ศาลเกี่ยวกับคดีดังกล่าวเลย (หน้า 249)

4. อีแวนส์ ชี้ให้เห็นถึงจุดด้อยของสังคมนิยมลาวที่ทำให้นักลงทุนต่างประเทศไปลงทุนน้อย นอกจากปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความล่าช้าในการอนุมัติที่ยู่ยากแล้ว ลาวยังมีระบบศาลที่อยู่ใต้การครอบงำ

ของพรรคและรัฐบาล แม้ว่าจะเพิ่งมีรัฐธรรมนูญใน ค.ศ.1991 แต่อีแวนส์ ได้ศึกษารัฐธรรมนูญลาวฉบับนี้อย่างละเอียด พบว่า ผู้พิพากษาไม่เป็นอิสระจากอำนาจบริหาร กล่าวคือ ในรัฐธรรมนูญลาวปัจจุบัน ระบุว่า คณะกรรมการประจำของสภาแห่งชาติ มีอำนาจชี้ขาดการตีความกฎหมาย มีใช้ศาลยุติธรรม ทั้งคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจปลดผู้พิพากษาออกจากตำแหน่ง (หน้า 226) ดังนั้น หากนักลงทุนถูกเอกชนลาวที่มีเส้นสายในพรรคโกง หรือถูกหน่วยงานของรัฐโกง เขาจะหาความยุติธรรมได้อย่างไร

5. อีแวนส์ ได้ชี้ให้เห็นว่า ลาวปัจจุบันและอนาคต คงจะเจริญได้ช้ากว่าไทย เวียดนาม และเขมร เพราะสาเหตุหลายประการ พอสรุปได้ ดังนี้

1) ลาวยากจน รัฐบาลมีรายได้น้อยมาตลอด ต้องพึ่งพาต่างชาติมาตลอด ตั้งแต่ได้รับเอกราชใน ค.ศ.1954 ก็ต้องพึ่งสหรัฐฯ เวียดนามเหนือ จีน โซเวียตรัสเซีย และยุโรปตะวันออก เมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ของโซเวียตรัสเซีย และยุโรปตะวันออกล่มสลาย เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศเหล่านั้นก็ลดลงจาก 50 กว่าล้านเหรียญสหรัฐ เหลือ 1 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี และหมดไป เมื่อรัฐบาลไม่มีเงิน การพัฒนาจึงล่าช้า และส่งผลไปถึงเงินเดือนข้าราชการที่ต่ำมาก ส่งผลให้เกิดการคอร์รัปชันในระบบราชการยิ่งขึ้น

2) เนื่องจากลาว เป็นประเทศที่ไม่ติดทะเล ต้องพึ่งประเทศรอบด้าน โดยเฉพาะประเทศไทย ลาวพึ่งสินค้าไทยมาก ลาวขาดดุลการค้ากับไทยมาตลอด พอเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่แตกในประเทศไทยใน ค.ศ.1997 ทำให้ค่าเงินบาทตกต่ำจาก 25 บาท เป็น 56 บาท ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ เงินที่ลาวก็ตกต่ำลงไปอย่างน่าใจหาย จาก 900 กีบ เป็น 3,200 กีบ 10,000 กีบ และในที่สุดลงมาถึงที่ 8,000 กีบ ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ ทำให้เศรษฐกิจลาว พลอยชวนเซไปด้วย

3) เพราะลาวขาดชนชั้นกลาง ซึ่งต่างจากไทยมาก ที่ลาวขาดชนชั้นกลาง เพราะอุตสาหกรรมลาวมีขนาดเล็กมาก ลาวจึงขาดกลุ่มคนที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโต ทุกวันนี้ประชาชนลาวส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรเลี้ยงตนเอง มีผลผลิตเหลือขายน้อย ถ้ารัฐบาลจะเก็บภาษีจากคนเหล่านี้มาก เขาก็ไม่มีขายอยู่แล้ว (หน้า 254)

4) รัฐบาลลาวปิดกั้นเสรีภาพทางการเมืองมาก เคยมี ร.ม.ช. 2 ท่าน กับข้าราชการกระทรวงยุติธรรมอีก 1 คน เขียนจดหมายเปิดผนึกถึงรัฐบาล ขอให้เลิกระบบพรรคการเมืองเดี่ยว จดหมายดังกล่าว ยังระบุว่า ลาวกำลังเป็น “ราชวงศ์สังคมนิยม” ปรากฏว่า เขาทั้ง 3 ถูกศาลตัดสินจำคุก 14 ปี 1 ใน 3 ตายในคุก หลังจากติดคุกมา 8 ปี ส่วนโทรทัศน์ก็มีแต่ของรัฐ การปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิด ความเห็นทางการเมือง ทำให้ไม่มีใครกล้าชี้แนะทางออกดี ๆ ให้รัฐบาล ไม่มีใครกล้าตำหนิรัฐบาล แม้ว่านโยบายบางอย่างของรัฐบาลอาจจะผิดในเรื่องนี้ อีแวนส์ ยังชมพม่าว่าดีกว่าลาวอีกที่ยอมให้มีพรรคฝ่ายค้าน

อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ ยังมีข้อบกพร่องหลายประการ ซึ่งอาจเกิดจากแปลผิด หรือผู้เขียนเข้าใจผิดก็ได้ ดังตัวอย่าง เช่น

1. ที่กล่าวว่า คนไท กระจายอยู่ตามที่ต่างๆ รวมทั้งอยู่ทาง “ตะวันออกเฉียงเหนือของจีน” (หน้า 2) ตรงนี้ผิดแน่ๆ เพราะไม่มีคนไทยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน

2. ผู้เขียนระบุ พุกาม (พม่า) (หน้า 18) ที่ถูกต้อง คือ ในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พม่าที่ขยายอำนาจเข้ามาในลาว ไม่ใช่พุกาม แต่เป็นพม่าที่มีเมืองหลวงอยู่ที่หงสาวดีไม่ใช่พุกามที่เสื่อมไปแล้ว ตอนพุกามบุกไบลข่าน นำกองทัพมาตีพม่า ในตอนต้นของสมัยสุโขทัย

3. ปีที่อัญเชิญพระบางมาเวียงจันทน์ ข้อมูลขัดแย้งกัน หน้าที่ 17 ระบุ ค.ศ.1560 (น่าจะถูก) แต่หน้า 26 ระบุ ค.ศ. 1705

4. พระเจ้าอินทวงศ์ สิ้นพระชนม์ ค.ศ.1840 เจ้าอนุวงศ์ จึงได้ขึ้นครองราชย์ (หน้า 28) นี้ก็ผิดแน่ๆ เพราะเจ้าอนุวงศ์ขึ้นครองราชย์ ค.ศ.1804–1828 ตรงนี้ น่าจะพิมพ์ผิด ที่ถูก คือ ค.ศ.1804

5. อีแวนส์ ระบุว่า ขุนนางในแถบชายแดนหันไปพึ่งญวน เพราะ “อย่างน้อยเวียดนามมิได้มีนโยบายกวาดต้อนประชาชน” (หน้า 38) แต่มีหลักฐานชั้นต้นของไทยระบุหลายครั้งว่า หลังกบฏเจ้าอนุวงศ์ เวียดนามกวาดต้อนราษฎรชายแดนลาวไปเป็นของตน หรือเอาไปชนเสียบึง อาวุธ สู้กับไทยหลายครั้ง

6. อีแวนส์ ระบุว่า เมืองบาสก์หรือจำปาศักดิ์ อยู่แนวเดียวกับกรุงเทพฯ (หน้า 47) ที่จริง จำปาศักดิ์ อยู่ในระดับเส้นขนานที่เหนือกรุงเทพฯ กว่า 125 กิโลเมตร

7. อีแวนส์ ระบุว่า คนฝรั่งเศส ที่ไปล่าเมืองขึ้น พยายามนำหลักการปฏิวัติฝรั่งเศส (เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ) ไปเผยแพร่ในอาณานิคม รวมทั้งในลาว (หน้า 49) ข้อนี้ ยังไม่เห็นหลักฐานที่เป็นรูปธรรม ในหน้า 50 อีแวนส์ ยังพูดถึงการเผยแพร่แนวความคิดประชาธิปไตยในอาณานิคม ซึ่งก็ดูเลือนลอย

8. อีแวนส์ ระบุว่า โคชินจีน ในเวียดนามเหนือ (หน้า 50) ที่ถูกโคชินจีน อยู่ในเวียดนามใต้

9. อีแวนส์ ระบุถึง กบฏฆ่าเกิดขึ้น เพราะพวกฆ่าต้องการปกครองแบบสาธารณรัฐ และยังระบุว่า พวกฆ่าที่กบฏต้องการรักษาระบบทาสเอาไว้ (หน้า 61) ตรงนี้ ยังไม่เห็นหลักฐานที่เป็นรูปธรรม หรือเหตุผลที่มีน้ำหนักพอ

10. อีแวนส์ ระบุว่า อันนัม (เวียดนามตอนเหนือ) (หน้า 81) ที่ถูก คือ อันนัม อยู่ในเวียดนามตอนกลาง ทางเหนือ เรียกว่า ดั่งเกีย

11. เจ้าบุญของ ได้รับแต่งตั้งเป็นอุปราช และพระองค์จึงรักภักดีต่อสยาม (หน้า 83) ที่ถูกคือ เจ้าบุญคง (เข้าใจว่าแปลผิด) และพระองค์ไม่น่าจะจงรักภักดีต่อไทย เพราะเป็นผู้จัดส่งกำลังทหารมายึดหลวงพระบางฝั่งขวาไปเป็นของฝรั่งเศส ใน ค.ศ.1894 – 1895

12. กองพันที่ 93 ของจีน (หน้า 94) น่าจะแปลผิด ที่ถูก คือ กองพลที่ 93

13. ลาวใต้เอกราชสมบูรณ์ ค.ศ.1953 (หน้า 96) ที่ถูก คือ ค.ศ.1954 หลังจากฝรั่งเศสแพ้ในสงครามเวียดนาม ค.ศ.1954

14. ประชากรลาวในทศวรรษ 1950 ประมาณ 15 ล้านคน (หน้า 103) นี้ต้องผิดแน่ๆ เพราะปัจจุบันลาวมีประชากรเพียง 5 – 6 ล้านคน เท่านั้น

15. เมืองเซปอน (หน้า 120) ที่ถูก คือ เมืองเซโปน อยู่ทางตะวันออกของ แขวงสุวรรณเขต ใกล้ถนนหมายเลข 9

16. นายคู อภัย หัวหน้ารัฐบาลชั่วคราว (หน้า 123) ที่ถูกต้อง คือ นายพลกู อภัย

17. กิณีม พลเสนา (หน้า 128) ที่ถูก คือ กิณีม พลเสนา

18. ภูเบี้ย อันเป็นภูเขาที่สูงที่สุด ที่ถูก คือ ภูเบี้ย (หน้า 153)

19. เขมรแดงยึดกรุงพนมเปญได้ในวันที่ 17 สิงหาคม (หน้า 186) ที่ถูก คือ วันที่ 17 เมษายน

20. พรรคปฏิวัติประชาชนลาว (หน้า 224) ที่ถูกต้องตามที่ทางการลาวใช้ คือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว เป็นต้น

ข้อบกพร่องเหล่านี้ หากได้แก้ไขเสียในการพิมพ์ครั้งต่อไป จะทำให้หนังสือเล่มนี้มีมาตรฐานสูงขึ้นไปอีก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ข้อบกพร่องเหล่านี้ ก็มิได้ทำให้คุณค่าของหนังสือเล่มนี้ซึ่งมีอยู่เป็นอันมากด้อยค่าไปมากนัก

